

«Εφέτος συμπληρώνονται τριάντα χρόνια σας στην... υπηρεσία της βιβλιοκριτικής», τη ρωτάμε και εκείνη με τη σεμνότητα που την διακρίνει απαντά: «Ίσως στην διακονία θα ήταν ο σωστότερος ορισμός. Διότι, δεν υπηρέτησα απλώς την βιβλιοκριτική, ουσιαστικώς την διακόνησα. Θα σας έλεγα, κύριε Κιούση, με πάθος. Μα και με ανείπωτη αγαλλίαση». Μιλάμε με την Ελένη Σαραντίτη, συγγραφέα και βιβλιοκριτικό.

-Συντροφιά τα βιβλία;

Τα βιβλία στάθηκαν δίπλα μου σε όλες τις σημαντικές ή και ασήμαντες στιγμές της ζωής μου, τα βιβλία και ο κόσμος που έκλειναν μέσα τους ήταν και εξακολουθούν να είναι, όχι η πυξίδα για την πλεύση της γήινης ζωής μου αλλά και της άλλης, της υπερσχημένης. Σηματωροί στα λιμάνια μα και στα πελάγη της διαδρομής στον κόσμο αυτό, ήταν και είναι για μένα τα βιβλία. Ο άρτος μου ο επιούσιος. Της ψυχής μου η δροσιά. Του λογισμού μου η ανάταση.

«Κι α σου μιλώ με παραμύθια και παραβολές είναι γιατί τ' ακούς γλυκότερα, κι η φρίκη δεν κουβεντιάζεται γιατί είναι ζωντανή γιατί είναι αμιλητή και προχωράει... Στάζει τη μέρα στάζει στον ύπνο μνησιπήμων πόνος...»

Γιώργος Σεφέρης
«Ημερολόγιο Καταστρώματος Β',
τελευταίος σταθμός»

Το πρώτο βιβλίο που μου χαρίστηκε ήταν «Η βασίλισσα του χιονιού» του μάγου Δανού παραμύθια Χανς Κρίστιαν Άντερσεν. Ευτυχώς. Και το τονίζω το «ευτυχώς» διότι η σχέση μου

Ελένη Σαραντίτη

Τριάντα χρόνια στην υπηρεσία της βιβλιοκριτικής

του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΙΟΥΣΗ

με τα βιβλία ξεκίνησε με ένα αληθινό αριστούργημα. Με ένα μαργαριτάρι αλιευμένο στον Περσικό Κόλπο. Και είναι, οπωσδήποτε, ευτύχημα τα πρώτα αναγνώσματα των παιδιών να μπορούν να τα προσελκύσουν... για να ζητήσουν κι άλλα. Όπως εγώ που πλέον έζησα με τα βιβλία... και για τα βιβλία, θα έλεγα. Και όχι, δεν ήμουν ένα κλειστό παιδί αποκομμένο από τις παρέες. Στην γενέθλια πόλη, την Νεάπολη Λακωνίας, κορτσιά κι αγόρια σχηματίζαμε δυνατές και ζωηρές παρέες στις οποίες συμμετέχαμε με χαρά. Και είχαμε και τα ζώα- σκυλιά, γατιά, μια εξημερωμένη αλεπού, μια κατσικούλα, μας έπαιρναν από πίσω. Είχαμε και μια βάρκα που μας την παραχωρούσε ένας αγαπημένος και καλοσυνάτος συγγενής μου ναυτικός, α, καλά περνούσα, αλλά στιγμές-στιγμές ο νους μου ξέφευγε. Στο σπίτι με περίμενε κάποιος, κάτι, ο κόσμος όλος. Το βιβλίο που είχα ξεκίνησει εχθές... ή προχθές... πάντα ξεκινούσα βιβλία. Πάντα ξεκινούσα ταξιδιά.

Είπατε προηγουμένως πως εφέτος έκλεισα τριάντα χρόνια στην υπηρεσία της βιβλιοκριτικής. Φαντάζεστε πόσα βιβλία διάβασα; Να πούμε λ. χ. δυο την εβδομάδα; Να προσθέσουμε και αυτά που επιπλέον επέλεγα και αγόραζα, όπως ιστορία ή ποίηση, ταξιδιωτικά ή βιογραφίες; Να μιλήσουμε και για όσα προμηθεύτηκα για να ενημερωθώ πληρέστερα όταν ερευνούσα -και ερευνώ ετούτο τον καιρό- κατά την διάρκεια της συγγραφής των ιστορικών έργων μου; Ασύλληπτα πολλά είναι τα βιβλία που διάβασα- τι ευτυχία!!!

Ναι, πιστεύω πως είμαι τυχερή που το επιάγγελμά μου είναι «δ, τι πιο πολύ αγάπησα» από την πρώτην ηλικία μου.

-Πώς ξεκινήσατε;

Ήρεμα, χωρίς δισταγμούς ή σκέψεις για άλλες επιλογές, έγραψα το πρώτο μου βιβλίο... διηγήματα. Ήμουν δέκα εννέα ετών. Καλά ήμουν. Και καλό ήταν το βιβλίο. Προηγουμένως στις τοπικές εφημερίδες και σε ένα εξαιρετικό λαογραφικό περιοδικό, που εξέδιδε ο φίλος δημοσιογράφος και συμπατριώτης μου Τάκης Ψαράκης, έγραφα χρονογραφήματα, μάλλον συναισθηματικά, ενώ στην κυριολεξία καταβρόχθιζα όσα βιβλία έπεφταν στα χέρια μου. Είχαμε και στο- εξατάξιο τότε- γυμνάσιο καλή βιβλιοθήκη, διέθετε και ο εξαίρετος

γιατρός του τόπου μας (Κυθήριος αυτός, καλή του ώρα εκεί όπου ψηλά που βρίσκεται) πλουσιότατη βιβλιοθήκη και ήμουν ελεύθερη και όλες τις μέρες, αν το επιθυμούσα να δανείζομαι από αυτήν. Επομένως η σχέση μου με τα βιβλία ήταν, ας την πούμε, πρώρη αλλά και δυνατή. Και ευτυχώς είχα την επιδοκιμασία και την παρότρυνση της οικογένειάς μου στον έρωτά μου αυτό τον μεγάλο. Διότι έρωτας πλέον είναι η τόση μεγάλη αφοσίωση και αδυναμία σε κάτι. Αργότερα από τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού, όπου εργάζομουν, με έστειλαν στην Ενική Βιβλιοθήκη για να θητεύσω στην Βιβλιοθηκονομία ώστε να αναλάβω την βιβλιοθήκη του. Την Εθνική Βιβλιοθήκη την αισθάνθηκα σαν ένα παλάτι κτισμένο από πολύτιμα βιβλία κι εγώ εκεί μια μικρή πριγκίπισσα μαγεμένη. Τότε διευθυντής ήταν ο σπουδαίος άνθρωπος των Γραμμάτων Ευάγγελος Φωτιάδης. Και ανεπαισθήτως και εντελώς φυσιολογικά άρχισα και την συγγραφή, και την κριτική βιβλίων (την τελευταία σποραδικά). Ο «Κήπος με τα αγάλματα» ήταν, κατά κάποιον τρόπο σταθμός για μένα. Κυκλοφόρησε με επιτυχία, έγινε σήριαλ από τον Παντελή Βούλγαρη, αποσπάσματα του δε υπάρχουν στο Ανθολόγιο Ε'- ΣΤ' Δημοτικού.

Έτσι συνεχίστηκε η ζωή μου... δουλειά, γράψιμο, σινεμά, φιλίες, αβάσταχτες απώλειες αγαπημένων, ευτυχώς ήμασταν πέντε ενωμένα αδέλφια, κρατηθήκαμε καλά και γερά στην ζωή. Έκανα και δική μου οικογένεια, έγραφα βιβλία, σπανιότερα κριτικές, διάβαζα ασταμάτητα, διάβαζαν και τα παιδιά μου, και ένα βράδυ με κάλεσε στο τηλέφωνο ο αξέχαστος Σεραφείμ Φυντανίδης, ήταν φίλος των αδελφών μου, γνώριζε κι εμένα, «Ελένη, μου είπε, δεν έρχεσαι από εδώ; Λέμε να δημιουργήσουμε στήλη Παιδικού Βιβλίου... τι λες, την αναλαμβάνεις εσύ?». «Μετά χαράς» απάντησα και το εννοούσα. Ήταν αρχές Σεπτεμβρίου του 1986. «Θα τα πάμε καλά μαζί, όλο γελάς» μου είπε ο Σεραφείμ. Γέλασα. «Το πνεύμα των βιβλίων ευθύνεται του είπα και γέλασα πάλι. Γέλασε κι εκείνος. Τι άνθρωπος, και πόσο ευγενής και ίσος με όλους. Και, βεβαίως, άνθρωπος του βιβλίου. Ο Σεραφείμ μου χάρισε τα «Εκατό Χρόνια Μοναξίας» του Μάρκες. Από τότε αιχμαλωτίστηκα από τον μεγάλο «Γκάμπο». Να σημειώσω εδώ, ότι η

συνέχεια από τη σελίδα 3

«Ελευθεροτυπία» ήταν η πρώτη και η μόνη εφημερίδα που είχε μόνιμη στήλη κριτικής Παιδικού Βιβλίου. Εβδομαδιαίως, μάλιστα. Τότε στεγαζόταν στην οδό Κολοκοτρώνη. Ήραίσ κτήριο, με προσωπικότητα.

Εκεί εργάστηκα γράφοντας όχι μόνο για τα βιβλία των παιδιών αλλά και για αυτά των μεγάλων... έγραψα και ταξιδιωτικά. Είκοσι επτά περίπου χρόνια ευτύχησα να μείνω σ' αυτή την εξαιρετική εφημερίδα. Τώρα συνεργάζομαι με το diastiko.gr που διευθύνει ο Μάκης Τσίτας. Ενίστε και με το Bookbar.gr, τέκνο εξολοκλήρου της Ελπίδας Πασαμιχάλη, χωρίς όμως να παραμελώ και τα δικά μου βιβλία.. γράφω με πρόγραμμα.. απασχολούμαι περίπου έξι ώρες την ημέρα με την έρευνα και την συγγραφή των βιβλίων μου. Τα απογεύματα με ορίζουν τα βιβλία των άλλων- οι κριτικές μου. Μερικές φορές δεν θέλω να εγκαταλείψω το γραφείο μου - τόσο ωραία αισθάνομαι όταν γράφω.

-Τα χρόνια της «Ελευθεροτυπίας»

Τα χρόνια στην «Ελευθεροτυπία» δεν μου έδωσαν μόνον την ευκαιρία της ανάγνωσης απειρών βιβλίων τα οποία διεύρυναν τους ορίζοντές μου, πλούτισαν τις γνώσεις μου, στάλαξαν συγκίνηση και έλεος στην καρδιά μου, αλλά μου έμαθαν και να πειθαρχώ στον λόγο, να συγκρατούμαι με τις λέξεις που αγαπώ, να γίνω πιο ουσιαστική διότι ο χώρος στην εφημερίδα είναι ορισμένος. Και περιορισμένος. Ακόμη, μέσα σ' εκείνο το πολιτισμένο περιβάλλον, έκανα φίλες και φίλους, αγάπησα και με αγάπησαν... η θητεία μου στην «Ελευθεροτυπία» ήταν για μένα ευλογία θεού.

-Συγγραφέας και βιβλιοκριτικός, αντινομία συναρμογή;

Όσον με αφορά, τα κριτικά μου σημειώματα, μικρά λογοτεχνικά έργα προσπαθώ να είναι. Αγαπώ τόσο τα βιβλία και τις λέξεις με τα χρώματά τους, και τις χήλιες διαφορετικές εκφράσεις τους, ώστε φροντίζω να βάζω την υπογραφή μου σε βιβλία που να εγγίζουν την τέχνη. Και να εξυψώνουν τον άνθρωπο. Και να ευφραίνουν, ασχέτως αν κάποτε προβληματίζουν τον αναγνώστη, και να τον βοηθούν... να διαλέγεται μαζί τους. Να αγαπήσει πολύ το βιβλίο που του θα συστήσω, ώστε να το αποκτήσει και έπειτα να κατακτηθεί από αυτό. Ούτε αντινομία είναι μα ούτε και συναρμογή θεωρώ ότι κάνει υπηρετώντας την κριτική βιβλίου ένας συγγραφέας. Απλώς του προσφέρεται μια παραπάνω χάρη, μια επιπλέον

χαρά, σε πολλούς κάποιο επιπλέον εισόδημα -όχι, βέβαια σημαντικό- και πολλές, ενδιαφέρουσες και ανεξάντλητες εμπειρίες. Αναντίρρητα και γνώσεις.

-Καλός λογοτέχνης προϋποθέτει καλός αναγνώστης;

Ασφαλώς. Πώς θα γινόταν αλλιώς; Έχεις ανάγκη τον κόσμο των λέξεων, τον κόσμο των γεγονότων, τον κόσμο των εικόνων και τον κόσμο των αισθημάτων. Την ιστορία του ανθρώπου. Είναι απαραίτητο να ακολουθήσεις τα ταξίδια του νου και πολλών άλλων συγγραφέων, η έκφρασή τους, ο πλούτος που κουβαλούν μέσα τους, η θέση τής άλλων συνηθειών, ο πολιτισμός τους, η ματιά τους, είναι ωραία, απαραίτητη και επωφελής η γνωριμία με τον Άλλον, γενικώς. Όσα περισσότερα βιβλία διαβάζει κανείς, από τον πιο μικρό αναγνώστη έως τον μεγαλύτερο, τόσα περισσότερα θα μάθει για τον εαυτό του πρώτα, για τα αισθήματά του, αλλά και για τους συντρόφους του στη Γη, τους ανθρώπους, ακόμη και για το ζωικό βασίλειο που και αυτό στολίζει τον πλανήτη μας.. και μας ευεργετεί. Ακόμη και από την σοφία των φυτών θα αντλήσεις διαβάζοντας ορισμένα βιβλία.. και θα την σεβαστείς. Και θα αισθανθείς μέσα σου πλουσιότερος. Και βαθύτερος.

-Γιατί διαβάζουμε λογοτεχνία;

Για την τέρψη, για την γνώση, για τα ταξίδια και την πλεύση που είναι το βιβλίο, για το φτερούγισμα έξω από τους τοίχους μας, για την συγκίνηση που προσφέρουν οι σελίδες του, για την γνωριμία με τους άλλους και, προπαντός, με τον εαυτό μας, όπως είπα προηγουμένως. Μα και για το καρδιοχύτι που θα σε κατακλύσει με τις καλές σελίδες, για τα όνειρα που θα σου χαριστούν, για τα πάθη που είτε τα είχες ζήσει είτε τα έχεις φανταστεί, για την γλώσσα που ασπάρει και που συνεχίζει να διατηρείται στους αιώνες. Διότι, επίσης, η λογοτεχνία αποτυπώνει την πρόσδο, την ανάπτυξη, τα πάθη, τις εξάρσεις, τις περιπέτειες κάθε λαού. Για αγάπες που χάθηκαν κι έμειναν στοιχειωμένες μα και για άλλες αγάπες που επέζησαν κι έγιναν ειδωλα. Για ήρωες και στρατοκόπους. Για ανθρώπους αποφασισμένους και θυσιασμένους και για άλλους που εγκαταλείπουν. Και ακόμη για το μάτι το γοργό, το άγρυπνο, του αγριοπερίστερου το μάτι, «πιπηνής, ως όμμα πελείας» κατά τον Σοφοκλή (Αίας). Η ζωή, η ψύχα και η ψυχή των λαών σπαρταρά και συχνά φωτισθεί, ανέκαθεν, μέσω της λογοτεχνίας. Πρώτα μήλησε και αφηγήθηκε ο άνθρωπος κι έπειτα φρόντισε για τις ανάγκες του.. είναι

γνωστό. Είναι και σεβαστό. Και συγκινητικό. «Ο Λόγος ην το φως το αληθινόν ο φωτίζει πάντα άνθρωπον ερχόμενον εις τον κόσμον» (Κατά Ιωάννην 1). Και σαφώς, τον ορισμό αυτόν δεν τον παραθέτω αυστηρά και μόνον με την θεολογική του έννοια.

-Το χάρισμα της αμφιβολίας είναι η ευλογία της λογοτεχνίας;

Ο, τι και να σας απαντήσω σ' αυτό επάνω δεν θα είμαι βέβαιη πως είναι το σωστό (το χάρισμα της αμφιβολίας, που είπατε). Και θα είναι έτοι διότι: η αμφιβολία δεν είναι ευλογία, είναι βάσανο και αβεβαιότητα είναι και ανασφάλεια... κάπου στο βάθος ο δημιουργός αναφωτέαται εάν όντως σκέφτηκε βαθιά και αν εργάστηκε όσα έπρεπε.. ενδεχομένως και αν ακολούθησε τον δρόμο που είχε χαράξει, ή αν η όλη διαδικασία της δημιουργίας του πρόσφερε εκείνα που δωρίζονται στον καλλιτέχνη όταν δουλεύει με αφοσίωση, καρδιοχύτι, αγαλλίαση.

Προσωπικώς δεν τυραννίστηκα ποτέ από αμφιβολίες του είδους, λ.χ. εάν το βιβλίο μου ή το κριτικό σημείωμα θα αρέσει στο αναγνωστικό κοινό, εάν το θέμα θα συναρπάσει, εάν το έργο μου «θα πουλήσει», φράση που συνηθίζεται τα τελευταία χρόνια, εάν θα βραβευτεί, εάν θα μεταφραστεί, εάν οι ήρωες μου είναι δυνατοί και πειστικοί, και άλλα πολλά που εισχωρούν ή ξεφιτρώνουν κατά την διάρκεια της δημιουργίας που είναι η πιο ευλογημένη περίοδος για τον συγγραφέα. Ας με συγχωρήσει ο αναγνώστης αλλά ποτέ δεν άφησα να με κυριεύσουν αυτού του είδους οι αβεβαιότητες. Και δεν τις άφησα να με παιδέψουν διότι σέβομαι αυτά που γράφω, αυτά που διαβάζω, εργάζομαι πολύ, διορθώνω πολύ, μελετώ υπερβολικά, πληροφορούμαι, απομονώνομαι, έχω αρνηθεί και απαρνηθεί πολλά πράγματα, στερούμαι αλλά τόσα, δεν βγαίνω πολύ, δεν συναναστρέφομαι πολύν κόσμο, η διασκέδασή μου είναι η θάλασσα, το περπάτημα, η μουσική. Και η απόλαυσή μου, τα πρόσωπα μου τα αγαπημένα.

Έχοντας επίγνωση του ότι είμαι έντιμη και συνεπής, στοργική μα και αυστηρή απεναντί στο γραπτό μου, δεν άφησα την αμφιβολία να με αδράξει. Αντιθέτως πλημμυρίζω χαρά όταν προσπαθώ να γράψω κάτι σεντιλίκους αναγνώστες, είτε στα παιδιά. Αυτό το δώρο, που είτε κληρονομημένο είναι, ή δώρο της Φύσης και του Θεού, ή το αποτέλεσμα της άσωσης και ασώπασης αγάπης προς τα βιβλία, στάθηκε το θαύμα της, κατά τα άλλα, ήσυχης ζωής μου. Το ότι είναι ήσυχη πολύ, δεν με ενοχλεί, μες στα βιβλία συμβαίνουν τόσα και

τόσα. Πετάς στους ουρανούς, συνομιλείς με ήρωες και αγγέλους, ακούς να βρυχάται η θάλασσα, γεμίζεις μοσκοβιολές και ονειρεύεσαι. Ονειρεύεσαι έναν κόσμο καλύτερο, πιο δίκαιο, πιο αγαθό. Τα βιβλία είναι σαν τις γέφυρες.. μας βοηθούν να περάσουμε αντίκρι - ποιος ξέρει; Ίσως εκεί περιμένει η φιλία, η περηφάνια, η συγκίνηση, η συνεννόηση και η κατανόηση. Ίσως να μας γνέφει και η αντίσταση στα κακώς κείμενα, μπορεί και η ανυποταγή.

-Το νέο σας βιβλίο μας ταξιδεύει στον Βορρά;

Ω, ναι! Ταξίδι μακρινό. Στην Σκανδιναβία.. και στην Απώτατη Θουλή (Ultimate Thule) όπου βρίσκεται μετά τα βόρεια σύνορα της Ισλανδίας, στον Αρκτικό Κύκλο, εκεί ακριβώς όπου ο γεωγράφος, γεωμέτρης, έμπορος και μαθηματικός, και σπουδαίος ερευνητής, ο Ξακουστός και σεβαστός Έλληνας Πυθέας ο Μασσαλιώτης, ξεκίνησε, σταλμένος από τις Αρχές της πόλης του, σε αναζήτηση θαλάσσιων οδών που θα τον οδηγούσαν και καινούργιες πηγές του ήλεκτρου και του κασσίτερου, εφόσον οι γνωστές είχαν μπλοκαριστεί, λόγω εχθροπραξιών με τους Καρχηδόνιους.. μεγαλειώδες το ταξίδι του. Ταξίδι πέντε ετών (331 - 326 Π.Χ.), μυθικό ταξίδι.. εκεί επάνω στην»πεπηγύια θάλασσα». Και να γυρίσει και να συναντήσει τις αποδοκιμασίες των αρχόντων.. Για τα χρήματα, είπαν.

Για τα χρήματα και οι λαοί της Ευρώπης θεώρησαν ότι οι Βίκινγκς έκαναν την εντυπωσιακή και ενεργή εμφάνισή τους στην παγκόσμια ιστορία στους Μεσαιωνικούς χρόνους (αν και είχαν εμπορικές σχέσεις με τους Ρωμαίους αιώνες πριν).. δεν ήταν, όμως απολύτως ακριβές αυτό. Ή μάλλον καθόλου ακριβές. Προϋπήρχε η βαθύτατη επιθυμία τους για εξερευνήσεις, μακρινά ταξίδια και εποικισμό. Υπήρχε και η ανάγκη εξεύρεσης πιο εύφορων περιοχών από την παγωμένη Σκανδιναβία. Εξάλλου εκείνο που έχει εντυπωσιάσει αρχαιολόγους, ιστορικούς και κοινωνίες ολόκληρες είναι η σχέση των Βίκινγκς με την προκολομβιανή Αμερική ήδη από τα τέλη του 9ου αιώνα, ενώ ένας από τους αρχηγούς των σπουδαίων αυτών θαλασσοπόρων, ο Λέιφ Έρικσον, ο καλούμενος και Τυχερός, θεωρείται ο πρώτος Ευρωπαίος που πάτησε το πόδι του στον Καναδά, το έτος 1000.

Και ασφαλώς οι Βίκινγκς δεν ήταν απλώς και μόνον οι βάρβαροι και πολεμοχαρείς πειρατές από τον Βορρά, οι άκαρδοι και αμόρφωτοι, οι άξεστοι, οι κρασσοσακούλες, όπως τους

στόλιζαν οι Βυζαντινοί, οι αστοιχείωτοι πλεκυφόροι, κατά τους Ιταλούς. Ήταν, όπως συν τα χρόνω, διαπίστωσαν οι λαοί της Ευρώπης μα και όλοι όσοι ήλθαν σε επαφή ή συναλλαγή μαζί τους, ονομαστοί έμποροι, ταλαντούχοι τεχνίτες και ναυπηγοί, είχαν μια πλούσια και ποιητική μυθολογία, που την οικειοποιήθηκαν λαοί της Βόρειας Ευρώπης, αφού πρώτα την μετέπλασαν αναλόγως, είχαν και μια ευφάνταστη, γεμάτη συμβολισμούς θρησκεία.. ζούσαν σε μια ανοιχτή, δημοκρατική και ανεκτική κοινωνία, αγαπούσαν με πάθος την ελευθερία, διακρίνονταν για την αρμονική σωματική τους διάπλαση, ήταν ρωμαλέοι και άριστοι οικογενειάρχες. Η δε γυναίκα ήταν η ψυχή και το καλό πνεύμα του σπιτιού.

Άλλωστε η κατάσταση μεγάλου μέρους των πληθυσμών της Κεντρικής Ευρώπης, κατά την περίοδο της εμφάνισης και της κυριαρχίας των Σκανδιναβών, δεν ήταν πολύ καλύτερη, παρουσιάζοντας πολιτιστικά κενά και δείγματα ανισοτήτων. Ίσως η εξάπλωση του Χριστιανισμού επηρέασε αρκετά σε ζητήματα ηθικής, αλλά σίγουρα, μεταξύ των μη προνομιούχων πολιτών της Ευρώπης και των Βίκινγκς δεν υπήρχε χάσμα πολιτισμού και πνευματικών αναζητήσεων.

Τέλος, ας μην λησμονούμε ότι οι λαοί αυτοί πέρασαν στη Χρυσή Εποχή τους, οπωδήποτε καθυστερημένα, ενώ οι περισσότερες ανθρώπινες κοινωνίες την βίωσαν νωρίτερα. Οι επιδρομείς του Βορρά πραγματοποίησαν αυτό που αιώνες πριν αρκετοί λαοί είχαν πραγματοποίησει: Βίατη και Αδίστακτη Επέκταση - Ακμή- Παρακμή, προτού ενταχθούν πλήρως στον ευρωπαϊκό κόσμο που ξεκίνησε μετά το 1060, με τον εκχριστιανισμό τους αλλά και με τους ισχυρούς δεσμούς που ανέπτυξαν βαθμαίως με τους λαούς που ξεκίνησαν να κατακτήσουν. Άλλα έτσι συνήθως γίνεται με τους λαούς, έτσι και με τους κατακτητές: ξεκινούν να κυριεύουν μια χώρα και τελικώς κυριεύεται η ίδια η ψυχή τους. Μ' αυτό τον τρόπο αναζωογονούνται τα έθνη. Και ας μην μας διαφεύγει ότι οι Βίκινγκς έδωσαν νέο αίμα και ζωή στα αδύναμα, λόγω αναμετρήσεων με γειτονικούς λαούς, κράτη. Η αφομόωση τους με το τοπικό στοιχείο το οποίο είχαν καταλάβει ήταν τόσο θαυμαστή ώστε υπερασπίζονταν τα εδάφη και τους λαούς που υπέταξαν, ως να υπερασπίζονταν την δική τους πατρίδα.

-Στο υπό έκδοση βιβλίο σας αναφέρεστε μόνον στις εξορμήσεις, τους πολέμους και τις κατακτήσεις τους;

Όχι, όχι βέβαια μόνον σε αυτά. Με ενδιέφεραν πολύ οι άνθρωποι Βίκινγκς που αρχικώς αποτελούσαν μια εθνοτική ομάδα,

μέρος των γενεών της Βόρειας Ευρώπης, υπό την επίβλεψη και τις διαταγές του αρχηγού κάθε ένωσης. Με ενδιέφερε και η καθημερινότητά τους. Οι αγωνίες τους και οι χαρές τους. Τα τραγούδια τους. Τα γεύματα και οι κάμαρές του. Τα οικόσιτα ζώα τους. Τα γλέντια και οι τελετές. Οι μύθοι τους. Οι οικισμοί τους. Η τροφή. Τα παιδιά. Τα ενδύματά τους. Τα υπέροχα πλοία τους. Οι θεραπείες τους. Οι φιλίες τους. Οι έρωτές τους. Τόσο ήταν καθαροί και καλαίσθητοι, ώστε σε ανασκαφές έχουν βρεθεί ταινιποδάκια για τα φύδια και οδοντογλυφίδες. Διέθεταν ωραία κοσμήματα και αγάπη στο ασήμι. Η παραδοσιακή- υπέροχη- μουσική τους με καταγοήτευσε. Οι λαϊκές παμπάλαιες αφηγήσεις τους οι λεγόμενες Saga (shogur αρχαία ισλανδικά), μα και τα υψηλού ήθους και ύφους θρησκευτικά κείμενα, Edda καλούμενα...

Τελειώνοντας πρέπει να σας πω ότι γράφοντας το βιβλίο αυτό αισθάνθηκα ταξιδιώτισσα.. βλέπετε τους ακολουθούσα και στους εποικισμούς τους, και στις επιθέσεις τους. Πήγα μαζί τους στην Αγγλία, Ιρλανδία, στη Σκωτία, στη Γροιλανδία, στη Βαγδάτη, στην Ισπανία, στον Καναδά και στην Καλιφόρνια. Σε περιοχές της Ουάσιγκτον, στο Βυζάντιο.. Στην Ιταλία, στη Γαλλία, στην Βόρειο Αφρική. Μπήκα στα σπίτια τους πίσω στην πατρίδα τους. Είδα τα παιδιά στα παιχνίδια τους. Σκάλιζαν στο ξύλο όμορφες, ευλύγιστες βαρκούλες. Χάιδεψα τα ξανθά κεφαλάκια τους και έφυγα ξανά για να πατήσω ετούτη τη φορά τα χώματα του Πειραιά. Βλέπετε, οι Νορμανδοί Βίκινγκς είχαν φθάσει μέχρι τον Πειραιά. Και την Κέρκυρα.. και στην φραγκοκρατούμενη Στερεά Ελλάδα, καθώς και στο Δεσποτάτο της Ηπείρου. Άλλα στον τόπο μας δεν κατάφεραν να στεριώσουν...

Λοιπόν, δεν συμφωνείτε, κύριε Κιούση, ότι ούτε στα όνειρα δεν απολαμβάνει κανείς τέτοια ταξίδια; Μα τα ταξίδια δεν τελειώνουν ποτέ. Τουλάχιστον τα ταξίδια με τα βιβλία.

-Μια ευχή για τις Γιορτές και το Νέο Έτος.

Εδώ και αρκετό καιρό οι στράτες του κόσμου γεμίζουν καθημερινώς από κυνηγημένα κοπάδια προσφυγιάς. Και ο ουρανός μαυρίζει από πάνω τους.. και από πάνω μας. Τι άλλο θα μπορούσε να ευχηθεί κανείς παρά ειρήνη; Και ηγέτες καλούς, ανθρώπους δίκαιους και άξιους ώστε να θελήσουν και να μπορέσουν να δώσουν τέλος στην ανείπωτη αυτή τραγωδία, σε όλη αυτή τη φρίκη που σιγά και σταθερά τείνει να τυλίξει ασφυκτικά την ανθρωπότητα. Ειρήνη!